Hallitusneuvos Marika Paavilainen
Valtioneuvoston kanslia
Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelma, hankejohtaja

Kuuleminen eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostossa 6.6.2018 Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman rahoituksesta vuoden 2018 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä

Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman rahoituksen raameista

Terveet tilat 2028 -ohjelma **sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2019–2022**. Kehys vuodelle 2019 on 500 000 € ja vuosille 2020-2022 on 1,5 miljoonaa €.

Nykyinen ja tulevat hallitukset raportoivat eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä toimenpideohjelman etenemisestä. Ohjelman onnistumisen **mittareina ovat** kuntien ja valtion omistaman rakennuskannan kunnon paraneminen ja sisäilmaongelmista kärsivien määrän väheneminen vuoden 2028 loppuun mennessä.

Hankekohtainen momentti mahdollistaa horisontaalisiin tavoitteisiin pyrkivän muutoksen seurannan kattavasti. Yhteistä momenttia ja sen käyttöä koordinoi valtioneuvoston kanslia. Muut ministeriöt, joiden vastuulla on oman erityistehtävän lisäksi horisontaalisten toimien toimeenpano, ovat sosiaali –ja terveysministeriö, ympäristöministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmaa rahoitetaan yhteisen momentin lisäksi myös muista pääluokista. Lisäksi selvityksiin on käytettävissä jonkin verran valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja selvitystyöhön suunnattuja varoja. Tätä kokonaisuutta seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain ohjelman etenemisen ja tuloksellisuuden arviointiin.

Terveet tilat 2028 -ohjelma linjaa työtä sisäilman laadun parantamiseksi julkisissa rakennuksissa

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta hyväksyttiin 3.5.2018. Toimenpideohjelmaa on valmisteltu ministereiden Kimmo Tiilikainen, Annika Saarikko ja Sanni Grahn-Laasonen ohjauksessa. He esittelivät ohjelman tiedotustilaisuudessa 3.5.2018 (linkki tiedotustilaisuuden aineistoon sekä toimenpideohjelmaan suomeksi ja ruotsiksi http://vnk.fi/terveet-tilat-2028)

Terveet tilat 2028 -ohjelman tavoitteena on tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana vakiinnutetaan kiinteistönpitoon toimintatapa, jossa rakennusten kunto, sopivuus käyttötarkoitukseensa ja käyttäjien kokemukset arvioidaan säännöllisesti. Uuden toimintatavan pitäisi parantaa esimerkiksi monien päiväkotien, koulujen ja kasarmien sisäilmatilannetta. Tämä edellyttää, että **sisäilmaongelmien tunnistaminen, selvittäminen ja niihin puuttuminen kuuluvat hyvän kiinteistönhuollon arkeen.** Kun ongelmia ilmaantuu, ne osataan tunnistaa ja ratkaisu löydetään ripeästi. Toimintatavan kehittäminen ja kokeileminen saman tien perustuu kuntien hyviin kokemuksiin, joita on esitelty mm Terveet tilat 2028 –sidosryhmätilaisuuksissa keväällä 2018 (tallenteet löytyvät http://vnk.fi/terveet-tilat-2028 sivustolta).

Suomessa on urakoitu rakennusten kosteus- ja homeongelmien ratkaisemiseksi hyvällä menestyksellä. Eduskunnan tarkastusvaliokunta on selvittänyt tätä erikseen julkaisussaan Rakennusten kosteus- ja homeongelmat (tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012). **Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman valmistelussa todettiin, että sisäilmaongelmaa on katsottava laajempana kysymyksenä ratkaisujen löytämiseksi.** Kosteus- ja homekysymykset ovat edelleen ytimessä. Laajempaa otetta edellyttävät kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen ja käyttäjien huomioon ottaminen. Hallitus vastaa toimenpideohjelmalla myös eduskunnan vaatimuksiin puuttua rakennusten sisäilmaongelmiin tehokkaammin.

Terveet tilat 2028 **-ohjelma painottuu sisäilman laatuun julkisissa rakennuksissa julkisia palveluita tarjoavien ja käyttävien ihmisten suojelemiseksi.** Tällä hetkellä yleisimpiä sisäilmaongelmien syitä julkisissa rakennuksissa ovat puutteellinen tai väärin toimiva ilmanvaihto, kosteus- ja homevauriot, lämpötilaongelmat, mineraalikuitupölyongelmat sekä kemialliset epäpuhtaudet ja radon. Sisäilmaongelmaisissa rakennuksissa esiintyy usein monia haittatekijöitä yhtä aikaa. Yhteistyötä tehdään yksityisen sektorin kanssa ja tavoitteena on kehittää yhdessä kestäviä kiinteistön hallinnan strategisia käytäntöjä. Terveyteen, hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvien ongelmien lisäksi julkisten tilojen sisäilmaongelmat aiheuttavat taloudellisia vaikutuksia.

Rakennusten sisäilmaongelmilla on yleensä useita syitä. Sisäilmakysymyksillä on (esimerkiksi rakennusmateriaalien kautta) yhteys ilmastonmuutokseen, mikä nostettiin esiin muun muassa Euroopan ympäristökeskuksen (EEA) ja laajan jäsenmaiden asiantuntijaverkoston yhteistyönä valmistellussa Euroopan ympäristö – tila ja näkymät –raportissa (SOER 2015) ja Euroopan ympäristökeskuksen (EEA) -ja Komission yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) raportissa vuodelta 2013 (päivitetty 2016). Kotien, työpaikkojen ja muiden julkisten tilojen ilmanlaadussa on huomattavia eroja, jotka johtuvat rakennusmateriaaleista, siivousaineista, tilojen käyttötarkoituksesta sekä käyttötavasta ja tuuletuksesta. Huono sisäilman laatu voi olla erityisen haitallista riskiryhmille, kuten lapsille, vanhuksille sekä sydän- ja verisuonitaudeista ja kroonisista hengityselinsairauksista kärsiville, esimerkiksi astmaatikoille. Euroopan ympäristö – tila ja näkymät – raportissa (SOER 2015) todetaan, että tarvitaan koordinoituja toimia, jotta pilaantuneelle sisäilmalle altistuminen ja mahdolliset terveyshaitat ennaltaehkäistään. **Terveet tilat 2028 –ohjelma koordinoi Suomessa tarpeellisiksi todetut toimet seuraavan 10 vuoden aikana.**

Terveet tilat 2028 -ohjelman toimet kytkeytyvät tiiviisti työhön, jota tehdään jo nyt kunnissa, aluehallinnossa, ministeriöissä ja lukuisissa järjestöissä ja yrityksissä. Ohjelma tukee ja tehostaa tätä työtä. Toimintatapojen ja niihin liittyvien asenteiden muutos vie aikansa. Suomessa muutos halutaan toteuttaa tulevien kymmenen vuoden aikana. Rakennuskannan kunto, sisäilman laatu ja rakennusten sopivuus käyttötarkoitukseensa edellyttävät tulevaisuudessa merkittäviä investointeja uudis- ja korjausrakentamiseen. Tämä tilanne olisi nähtävä mahdollisuutena suunnitella tilat joustaviksi, käyttää luotettavia materiaaleja sekä siirtyä oikea-aikaiseen ja ennaltaehkäisevään kiinteistönpitoon.

Mistä lähdetään liikkeelle

Ihmisten hoitoa tehostetaan riippumatta siitä, missä tiloissa oireilu on alkanut. Heti ohjelmakauden alusta lähtien tullaan selvittämään keinoja parantaa sisäilmaongelmista kärsivien hoitoa sekä kehittämään kuntoutusta vaikeasti oireilevien tueksi. Lisäksi käynnistetään selvitykset sosiaaliturvaan liittyvistä mahdollisuuksista. Ohjelman kautta tullaan myös jakamaan luotettavaa tietoa sisäilmaongelmiin liittyvistä terveysvaikutuksista.

Rakentamisen ohjaus jatkuu. Vuonna 2018 käynnistetään myös kosteudenhallintaan liittyvää koulutusta rakennushankkeen eri osapuolille sekä hyvistä kokemuksista sekä toimintamalleista viestitään avoimesti. Strategiseen kiinteistönhallintaan liittyvää osaamisen kehittämistä toteutetaan yhdessä kuntien kanssa. Koko työn taustaksi kartoitetaan sisäilman laatua ja siihen liittyvien haittojen nykytilaa yksityisissä ja julkisissa rakennuksissa Suomessa sekä vertailumaissa.

Osaamiskartoitus käynnistetään sen kartoittamiseksi, mitä osaamista on ja mitä puuttuu eri ammateissa ja aloilla toimivilta. Vuonna 2019 on tarkoitus aloittaa selvitys, jonka **tavoitteena on kehittää malleja muunneltavien ja terveellisten tilojen suunnitteluun** ja tuotantoon.

Toimeenpano-organisaatiota valmistellaan parhaillaan. Ohjauksesta vastaisi sosiaali- ja terveysministeriön, ympäristöministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, valtioneuvoston kanslian ja valtiovarainministeriön ministeriöiden ylimmistä virkamiehistä koostuva **johtoryhmä**, jonka apuna toimisi **pääsihteeristö**. -Johtoryhmä ja pääsihteeristö on tarkoitus asettaa mahdollisimman pian touko-kesäkuussa 2018.

Eri toimenpiteiden etenemistä seuraa ja sparraa **hankeryhmä**, jota pääsihteeristö tukee. Tavoitteena on, että hankeryhmän lisäksi verkkosivun kautta kaikki kiinnostuneet voisivat rekisteröityä **TT2028-verkostoon**. Verkostoon rekisteröityneet saavat uutiskirjeen, jonka avulla seurataan tapahtumia, tiedonvaihtotilaisuuksia ja toimenpanon etenemistä.

Toimenpiteet, josta lähdetään liikkeelle 2018-2019 ovat nämä:

- **Vuorovaikutus ja viestintä - hyvät kokemukset kaikkien käyttöön**
- **TT2028 –toimintamallin kehitystyö käyntiin**
- **Strategiseen kiinteistönhallintaan liittyvä ohjaus ja neuvonta**
- **Rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvä ohjeistus ja koulutus**
- **Selvitys: Tilanteesta Suomessa ja vertailumaissa /julkisella ja yksityisellä sektorilla**
- **Terveen rakentamisen hankintamenettelyihin liittyvät hyvät käytännöt**
- **Osaamiskartoitus (koskee useita eri aloja)**
- **Sisäilmasta oireilevien tuki ja neuvonta**
- **Ihmisten työ- ja toimintakykyisyyden tukeminen, sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamallien kehittäminen (aloitus)**
- **Ohjelman vaikuttavuutta seuraavien indikaattoreiden ja tilastojen kehittäminen**